

Højmoseprojektet

Velkommen til Store Øksø

Store Øksø er en af Rold Skovs perler. Det er en naturligt brunvandet sø. Faren skyldes ikke forurening, men opløste humusstoffer udvasket af tørv fra den omkringliggende tidligere højmoser. Faktisk er søen en af Danmarks rene søer og meget bonyttet som badesø.

Områdets historie

Arealerne syd og vest for St. Øksø har indtil for nylig været skovbevokset, men var oprindeligt en åben højmoser. Analyser har vist at moserne blev dannet i den oprindelige sø for 8000 år siden. I en skovplan fra 1884 er arealet beskrevet som højmoser med en rand af pil, bævreasp og birk. I 1940'erne blev moserne under store anstrengelser grøftet og tilplantet med sitkagran, en træart der ikke naturligt hører til i Danmark.

I mosens nordlige dele blev der desuden gravet tørv. Det samme var tilfældet i den næsten nedbrudte højmoser Havemosen – som ligger lige nord for søen.

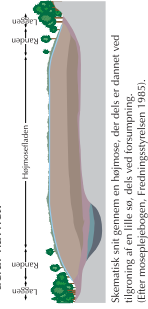
Natugenopretning af højmoserne

Moserne ved Store Øksø er et af alt 7 områder, som indgår i et stort projekt, der skal

være med til at redde de sidste rester af højmoser i Danmark.

Højmoser er en helt speciel naturtype. Den upåvirkede højmoser er uden træer og græs, og den får kun næring og vand fra nedbør.

Højmosen opbygges af lag af døde spagnummosser (torvemos) med et levende lag ovenpå. De nederste lag omdannes efterhånden til tørv. Derved bliver mosen langsomt højere end det omgivende terræn – deraf navnet.

Højmoserne er en naturtype, der gennem de seneste århundreder har været kraftigt på retur i Danmark. Årsagen er afvanding og tørvegravning. Der er nu så få højmoser tilbage, at der gøres en særlig indsats for at genskabe og bevare dem. Flere af højmoserne ligger indenfor de udpegede "Natura 2000-områder", og EU har bevilget økonomisk støtte i form af såkaldte "LIFE-midler" til at genskabe og pleje højmoser.

Projektet startede i januar 2005 og sluttede i december 2009.

Skovrydning og grøftelukning

På de tidligere mosarealer er plantagerne og de selvåede træer ryddet, og de gamle grøftesystemer lukket. Arealerne er igen blevet åbne og våde, og dermed kan de arter der naturligt hører hjemme i en mos igen vandre ind, og med tiden genskabe en lysåben moser. Der er især vigtigt at den højere vandstand betyder at sphagnummosset igen kan trives, så højmosen atter bliver levende og begynde at vokse i højden.

Genopretningen af St. Øksø Mose adskiller sig væsentligt fra de andre projektområder. Man har ikke tidligere i Danmark forsøgt at

genoprette en tilplantet højmoser, som stort set er uberørt af tørv-gravning. Derfor kan projektet give værdifulde erfaringer til andre lignende skovtilplantede moser.

I forbindelse med projektet er siten rundt om søen forstærket og der er anlagt en ny bro over søens nordlige udløb. En ny "mosesti" i ydrekanten af det genoprettede areal og med et fint overblik indgår også i projektet.

Afgræsning

Et af de forudsigelige problemer efter rydning, er opvækst af selvåede træer og buske, først og fremmest birk. Det vil nemlig tage mange årtier for den naturlige balance i højmosen er genoprettet. Indtil da skal opvæksten ryddes jævnlige, og her ved Store Øksø laves der også forsøg på at udvikle en pleje med græssende dyr, som på en gang er skånsom over for højmosen og holder trævæksten nede.

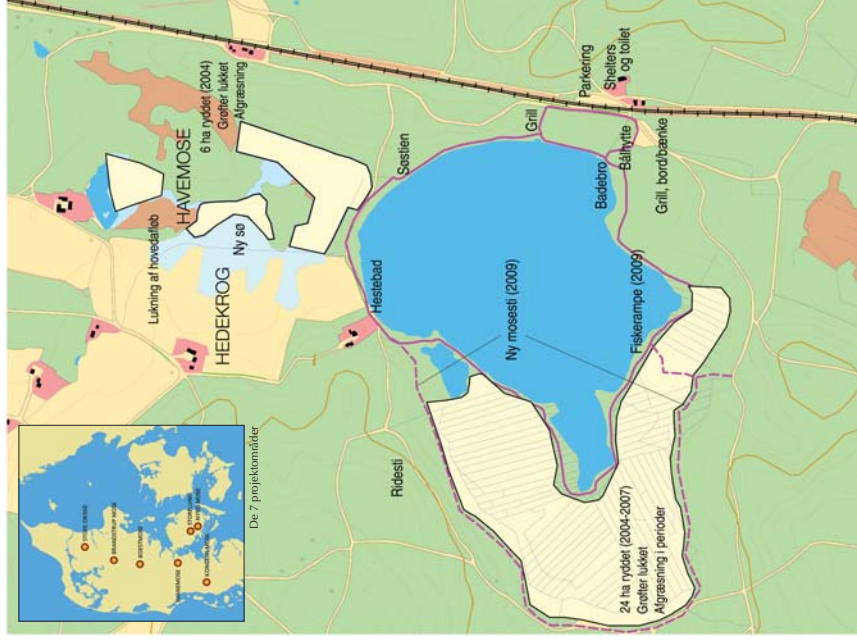
Lufffoto af Store Øksø foråret 2006. Den første rydning og de vandfyldte grøfter ses tydeligt. Foto: Jørgen Lufffoto

Højmoser er en af de vigtige naturtyper, der er EU's samarbejdspartner til miljø- og naturområdet LIFE-Natur støtter projekter, der bl.a. bidrager til oprettelsen af det europæiske netværk Natura 2000.

Natura 2000 er et delvist netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. Netværket består af områder der er udpeget som habitat- og fuglebens lyttelesområder.

Karulaiden blomster i Havemosen. Foto: Klaus Gønsbøl

Livet på højmosen

Højmoserne er hjemsted for en række plante- og dyrearter, der ikke træffes så mange andre steder.

Det er her, du finder kæruld i tusindvis samt blåbær, lyttebær og tranebær. Det er her, du træffer farvestrålende sommerfugle, som bolleblåflue og mosperlemorsommerfugl. I de mørke timer søger kronedyrene ud for at finde føde på de åbne moseladere.

Her ved Store Øksø findes også den sjældne damflagermus, som vil have gavn af rydningerne og forbedrede vandforhold i projektområdet.

Rekreative muligheder ved Store Øksø

Ud over stierne rundt om søen, byder Store Øksø på et pænt udvalg af muligheder for den besøgende.

Ved søbredden er der borde, bænke og grill, som frit kan benyttes af skovens gæster. Der er mulighed for både at bade og fiske i søen. Derudover ligger søbredden åben for alle og man kan nyde eftermiddagsolen helt til solnedgang.

Læs mere om projektet og højmoser på hjemmesiden: www.hojmoseprojektet.dk